

deze ook iets te bieden moest hebben en het kwam dus op het denkbeeld om boven het college van secretarissen-generaal een soort noodbewind te laten instellen, waarbij, aldus Hinloopen vier jaar later, 'bijvoorbeeld een man als de oud-gouverneur-generaal jhr. de Jonge de leiding over ons volk zou krijgen'. Daar spraken de drie over met Homan en de Quay, met de Rotterdamse bankier mr. Woltersom, voorzitter van de Organisatie-Commissie voor het bedrijfsleven, met mr. Jongejan, voorzitter van de Ondernemersraad voor Nederlands-Indië, ook met de Jonge, ook nog met anderen. Homan en de Quay verwachtten van die opzet, aldus Hinloopen, 'niet veel resultaat', de Jonge 'hield zich zeer gereserveerd.'

Dat laatste deed ook Seyss-Inquart. Wel gaf de *Reichskommissar* in het gesprek dat hij eind mei (de datum is niet bekend) met het drietal voerde, duidelijk te kennen, 'dat hij Mussert maar een zwakke figuur vond', maar hij zei óók, 'dat hij tot Mussert gezegd had dat de NSB aan het bewind zou komen als deze meer dan tweehonderdvijftigduizend leden telde.' Dat krijgt ze nooit, zei van Dam. En Seyss-Inquart: dat zullen we zien.¹ Maar deze had er geen bezwaar tegen indien de drie die met hem gesproken hadden, een poging ondernamen om voor hun denkbeelden steun te vinden bij een representatieve groep Nederlanders.

Die denkbeelden werden in een memorandum neergelegd. Het stuk is niet bewaard gebleven, maar men kan de gedachtengangen die er in ontwikkeld werden, wel vermoeden: Duitsland was heer en meester op het Europese continent (de verovering van Kreta had opnieuw aangetoond hoe zwak Engeland stond), Nederland moest zich aanpassen; een goede verstandhouding met Duitsland was dus een Nederlands belang, maar die verstandhouding werd bemoeilijkt doordat de *Reichskommissar* bij de herordening van Nederland telkens weer een beroep deed op de NSB terwijl de overweldigende meerderheid van het Nederlandse volk juist jegens die NSB een hartgrondige afkeer koesterde. Was het dan niet wenselijk dat anderen zich tot politieke samenwerking met de bezetter bereid verklaarden?

Het stuk werd in de loop van juni aan een aantal personen toegestuurd en van Dam trad als voorzitter op toen het korte tijd later in 'Pulchri Studio' in Den Haag besproken werd. Homan en de Quay bleven daar weg. Behalve de drie initiatiefnemers waren aanwezig: de Jonge, Woltersom en Jongejan, voorts de Utrechtse groot-industrieel dr. F. H. Fentener van Vlissingen, enkele andere vooraanstaanden uit het bedrijfsleven, een paar personen uit de kring van *De Waag*, de rijksarchivaris in Middelburg, mr. A. Meerkamp van Embden, drie hoogleraren of oud-hoogleraren onder wie prof. van

¹ POD-Haarlem: p.v. H. M. Hinloopen (3 juli 1945) (Doc I-699, a-2).